

พัฒนาการศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย : รูปแบบการสร้างสรรค์
The Development of Contemporary Ceramic Arts in Thailand : The Creativity.

❖ พิพัฒน์ จิตรอารีย์รักษ์ ❖

พัฒนาการศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย : รูปแบบการสร้างสรรค The Development of Contemporary Ceramic Arts in Thailand : The Creativity.

❖ ทิพัฒน์ จิตรอารีรักษ์¹ ❖

❖ ภรตี พันธุ์ภากร² และ เสริมศักดิ์ นาคบัว³ ❖

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและรวบรวมข้อมูลผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยในประเทศไทยในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2486 ถึง พ.ศ. 2555 โดยศึกษาประเด็นด้านกระบวนการแบบและด้านเนื้อหา วิธิตำเนินการวิจัยเริ่มจากเก็บข้อมูลทางเอกสารโดยการศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ ศิลปิน ผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างศิลปิน จำนวน 15 คน ตัวอย่างผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 101 ชิ้น นำมา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแบบประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาใน 4 มาตรฐาน ได้แก่ เนื้อหา กระบวนการ ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา นำข้อมูลมาแจกแจง หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ ทางสถิติ ผู้วิจัยนำผลสรุปมาสร้างทฤษฎีความสัมพันธ์ลักษณะ ที่สำคัญของศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย ได้ เป็น 3 กลุ่ม คือ กระบวนการประโยชน์ใช้สอย กระบวนการ จินตนาการความฝันเหนือจริง และกระบวนการสัญลักษณ์

คำสำคัญ : ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัย, รูปแบบ การสร้างสรรค์

ABSTRACT

This research is a research on the visual arts. The purpose of this research aimed to study the development and to collect the contemporary ceramic arts in Thailand during the period from 1943 to 2012. The research aspects included the process of visual elements and the content. The research methodology started from review of contemporary art history documents. Then, the field research was conducted by interviewing 15 outstanding experts and artists. All 101 pieces of their artwork were analyzed for 5 scales (Rating Scale). The criteria of rating scale were setting in 4 standards, such as, the content of the process, artistic expression style, element of ceramic arts, and ceramic techniques. The collecting data were analyzed by using mean and standard deviation via the statistical analysis software. As the result, the researcher synthesizes the important characteristics of contemporary ceramic arts in Thailand in three groups; the utility ceramic, the imagination ceramic and the symbolic ceramic.

Keyword : Contemporary Ceramic Arts, Creativity.

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² รองศาสตราจารย์, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

³ ศาสตราจารย์, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม สาขาวิชาออกแบบเซรามิกซ์ คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เครื่องปั้นดินเผามีความสัมพันธ์กับวิถีของมนุษย์มาช้านาน เป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะการดำรงอยู่ของมนุษย์ในสังคมแต่ละยุคสมัยที่ผ่านมา และเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญและพัฒนาการของมนุษย์ตามลำดับ ดังบทความที่ สุขุมาล เล็กสวัสดิ์ (2548: 57) กล่าวว่าไว้ว่า เครื่องปั้นดินเผาแต่ละชิ้นเปรียบเสมือนเครื่องบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นแต่ละยุคสมัยนั้นมีผลทางด้านรูปธรรมของเครื่องปั้นดินเผาเป็นอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับ กิติมา อมรทัต (2530: 45) กล่าวว่าไว้ว่า ตามประวัติศาสตร์นั้นด้วยขาม เป็นศิลปะแรกในบรรดาศิลปะยุคแรกของมนุษย์ ภาพเขียนดินสมัยแรกนั้นเริ่มทำจากดินเหนียวหยาบที่ขุดขึ้นมาจากพื้นดินปั้นด้วยมือแล้วตากให้แห้ง ขั้นตอนนี้เกิดก่อนที่มนุษย์จะรู้จักการอ่านเขียน ก่อนหน้าที่จะมีวรรณกรรมและศาสนา มนุษย์มีศิลปะชิ้นนี้แล้วและภาษาที่ทำให้ทำขึ้นสามารถทำให้เราสะท้อนอารมณ์ได้ด้วยรูปร่างที่แสดงออกเป็นศิลปะบริสุทธิ์

ในอดีตที่ผ่านมา ไทยได้รับอิทธิพลทางศิลปะจากต่างแดน เช่น ศิลปวัฒนธรรมอินเดีย จีน และเขมร ผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมเฉพาะของไทย พัฒนาจนส่งผลให้กลายเป็นศิลปะไทย ประเพณีอย่างที่เราคุ้นเคยกันจนทุกวันนี้ ส่วนการเริ่มต้นของศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยนั้น วิโชค มุกตามณี (2548, 19) กล่าวว่าไว้ว่า เริ่มต้นจากกระแสของอารยธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามา ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) เป็นต้นมา เป็นเวลากว่า 50 ปีแล้วที่งานศิลปะสมัยใหม่ได้เข้ามา มีบทบาทในสังคมไทย อิทธิพลที่มีต่อศิลปะไทยในขณะนั้นคือ รูปแบบที่นำเสนอความเหมือนจริง เช่น ชาร์วีนโซงเขียนภาพด้วยการใช้หลักทัศนียวิทยา (Perspective) การว่าจ้างชาวต่างชาติ ให้เขียนภาพที่สวยงามถูกต้องตามหลักวิชา (Academic) ประดับพระราชวังในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เหตุการณ์สำคัญจากจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 วัดและวังที่เคยเป็นศูนย์กลางการสร้างสรรคและพัฒนาทุกด้านได้เปลี่ยนแปลงเป็นรัฐบาลที่มาจากพลเรือน แวดวงศิลปะมีการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน การศึกษาศิลปะของไทยเริ่มต้นจากโรงเรียนเพาะช่าง ในปี พ.ศ.2456 และการเปิดสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษาที่คณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี พ.ศ. 2486 เริ่มมีการจัดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2496

โดยการริเริ่มของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เพื่อต้องการผลักดันให้วงการศิลปกรรมของไทยและศิลปะสมัยใหม่ของไทยเป็นที่รู้จักกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

นอกจากศิลปะแขนงอื่นแล้วงานเครื่องปั้นดินเผามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากเดิมที่เริ่มต้นจากงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผามุ่งเน้นทางประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญพัฒนาสู่งานศิลปะ จากบทความดังต่อไปนี้ที่ผู้วิจัยสันนิษฐานได้ว่าอาจเริ่มมีการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องทางด้านเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยขึ้นในประเทศไทย ควบคู่ไปกับการศึกษาศิลปะสมัยใหม่แขนงอื่น และในบทความใช้คำว่าเซรามิก (Ceramic) ซึ่งเป็นการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษแทนคำว่า ดินเผา หรือเครื่องปั้นดินเผา ในภาษาไทย “วันนี้พวกนาย...ออกแบบแจกันเซรามิก...เสร็จแล้วส่งเลย” คำพูดประโยคนี้เป็นคำสั่งของท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ให้พวกเราทำงานในวิชาองค์ประกอบศิลป์ (จักร ศิริพานิช, 2526: 59)

เมื่อมาถึงช่วงปลายของศาสตราจารย์ศิลป์ จักรพันธ์ วิลาสินีกุล (2547: 459) กล่าวว่าไว้ว่าเป็นยุคที่มีลูกศิษย์ลูกหาของท่านทยอยเดินทางข้ามทวีป เพื่อไปศึกษาเรียนรู้ดูงานศิลปะที่ต่างประเทศ อันเป็นแหล่งกำเนิดของศิลปะ เช่น ในยุโรปและอเมริกามากขึ้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเลียนแบบกระทำตาม ทั้งมีการรับอิทธิพลด้านรูปแบบของศิลปะสมัยใหม่ เหล่านั้นมาใช้พัฒนาคลี่คลายการสร้างงานศิลปะสมัยใหม่ในเมืองไทย ซึ่งรวมถึงงานเครื่องปั้นดินเผาด้วยเช่นกันที่มีการนำวัตถุดิบทั้งเนื้อดินน้ำเคลือบ และวิธีการเผา มาจากต่างประเทศเพื่อมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่นอกเหนือไปจากงานหัตถกรรมแบบประเพณีดั้งเดิม และเริ่มแพร่ขยายนำไปทดลองทำตามเป็นระยะ

สถาบันการศึกษาเริ่มมีการจัดการเรียนการสอนทางศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาควบคู่ไปกับการสอนทางศิลปะแขนงอื่น ซึ่งมีการขยายตัวของจำนวนสถานศึกษาและเนื้อหาสาระของวิชาที่เกี่ยวข้อง กระทั่งในปี พ.ศ. 2525 มหาวิทยาลัยศิลปากรได้มีการจัดการแสดงงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาขึ้นเป็นครั้งแรกและจัดต่อเนื่องมาจนถึงครั้งที่สาม จึงพัฒนายกระดับขึ้นเป็นการจัดแสดงงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่แรก ในปี พ.ศ. 2529 จัดให้มีการประกวดแบ่งตามประเภท เครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณค่าทางศิลปะ (Ceramic art), เครื่องปั้นดินเผาที่มีการออกแบบอย่างสวยงามและแสดงออกทางฝีมือการปั้น ประดิษฐ์ และเคลือบ (Ceramic handicraft) และเครื่องปั้นดินเผา

อุตสาหกรรมที่มีคุณค่าทางการออกแบบ (Ceramic industry) จากการแบ่งประเภททำให้ทราบได้ว่าภาพรวมของเครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทยสมัยนั้นแบ่งได้เป็นทั้งผลงานศิลปะ ผลงานหัตถกรรม และผลงานอุตสาหกรรม มีสถาบันการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนทางด้านเครื่องปั้นดินเผา โรงงานเครื่องปั้นดินเผา ศิลปิน และช่างปั้นอิสระร่วมแสดงผลงานมากมาย

จุดนี้เองถือได้ว่าศิลปะเครื่องปั้นดินเผาเริ่มได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ มีทิศทางและความมั่นคงขึ้นเป็นอย่างมากในประเทศไทย แต่เพื่อการพัฒนาที่ต่อเนื่องควรมีการรวบรวมข้อมูล เป็นฐานข้อมูลสำหรับใช้ในการศึกษาค้นคว้า หรือสร้างองค์ความรู้เฉพาะทางด้านศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งมีทั้งเอกลักษณ์ เทคนิควิธีการ ความงามเฉพาะทางที่แตกต่างจากผลงานศิลปะแขนงอื่นทั่วไป จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความต้องการรวบรวมข้อมูล ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการที่สำคัญทางด้านเนื้อหาแนวความคิดการสร้างสรรค กระทบแบบ ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา เทคนิคเฉพาะของเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย และนำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์ด้วยการสร้างทฤษฎีทางการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ เฉพาะตน และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบตนเอง ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทำให้เกิดองค์ความรู้เฉพาะทางจากการวิจัยเชิงสร้างสรรค์และเป็นแนวทางการพัฒนาต่อผู้สนใจงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาพัฒนาการและรวบรวมข้อมูลผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทยในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2486 ถึง พ.ศ. 2555 โดยมีประเด็นดังนี้

1.1 ด้านกระทบแบบ (Artistic Expression Style) ได้แก่ กระทบแบบในการสร้างสรรค์ ทักษะทางเทคนิควิธีการในแต่ละช่วงเวลา ส่งผลต่อพัฒนาการที่สำคัญของงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา

1.2 ด้านเนื้อหา (Content) ได้แก่ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาแนวความคิดและงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาในแต่ละช่วงเวลา

2. วิเคราะห์ สังเคราะห์ นำมาสร้างทฤษฎีการสร้างสรรค เฉพาะตนจากข้อมูลทั้งด้านกระทบแบบในการสร้างสรรค์ เนื้อหา ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางด้านเครื่องปั้นดินเผาในแต่ละช่วงเวลา

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผลงานเครื่องปั้นดินเผาเป็นสิ่งที่ผูกพันอยู่กับคนไทยมายาวนาน มีการใช้เทคโนโลยีระดับพื้นบ้านเป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือในการทำผสมผสานกับภูมิปัญญาที่มีของคนในท้องถิ่น ผูกพันกับชีวิตประจำวัน คติความเชื่อของคนในชุมชน นอกจากนี้ทำขึ้นเพื่อใช้สอยภายในครัวเรือนแล้ว ยังมีคุณค่าและความสำคัญด้านศิลปกรรม ดังบทความที่ พิริยะ ไกรฤกษ์ (2533: 4) กล่าวไว้ว่า งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผายังเป็นงานทัศนศิลป์ เนื่องจากเป็นงานศิลปกรรมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น ประดิษฐ์ขึ้นโดยมนุษย์ เป็นงานศิลปกรรมที่เกิดขึ้นประกอบด้วย ความคิด มือ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญของช่าง และความเชื่อของมนุษย์เป็นสาเหตุสำคัญ ก่อให้เกิดงานหัตถกรรมผสมผสานกับภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันสืบต่อมา ซึ่งงานเครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทยนั้นเริ่มต้นจากงานหัตถกรรมที่ต้องการตอบสนองประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักแล้ว จึงค่อยพัฒนาสู่งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา นอกจากนี้ยังมีศิลปินและนักวิชาการ ได้กล่าวถึงความงามและลักษณะเฉพาะของศิลปะเครื่องปั้นดินเผาไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

อิทธิพล ตั้งโฉลก (2547: 137) กล่าวไว้ว่า เครื่องปั้นดินเผา มีลักษณะเฉพาะทางวัสดุและเทคนิคที่ก่อให้เกิดสุนทรียภาพเฉพาะไม่เหมือนผลงานประติมากรรมซึ่งเป็นผลงาน 3 มิติ เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ลักษณะเฉพาะประการสำคัญ คือ โดยรากฐานที่เป็นมาแต่ดั้งเดิมเครื่องปั้นดินเผาเป็น “ศิลปะประยุกต์” ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นภาชนะที่มีประโยชน์ใช้สอย และเมื่อถูกพัฒนามาจนกลายเป็น “วิจิตรศิลป์” ลักษณะเฉพาะของศิลปกรรมประเภทนี้จึงมิใช่เป็นเพียงประติมากรรมที่ใช้เทคนิคเครื่องปั้นดินเผา แต่เป็นผลงานที่อยู่กึ่งกลางระหว่างหัตถกรรมและประติมากรรม ผลงานบางชิ้นยังอาจเป็นภาชนะที่มีประโยชน์ใช้สอย เช่น แจกัน จาน ชาม หรือบางชิ้นอาจจะไม่ใช่ภาชนะอะไรเลยเหมือนกับประติมากรรมก็ได้

วศินบุรี สุพานิชวรภาชน์ (2545: 120) กล่าวไว้ว่า สำหรับงานเครื่องปั้นดินเผา วัตถุประสงค์ คือ ตัวแทนของอารมณ์ เราต้องพิจารณาเลือกทุกสิ่ง เพื่อให้ตรงกับที่เราต้องการสื่อและแสดงออก

สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อรูปแบบ ภาพรวม และอารมณ์ของงาน วัตถุประสงค์และเทคนิคจึงเป็นตัวนำเสนอเรื่องราวและความรู้สึกของงาน ไม่ใช่เป็นแค่เพียงเป็นตัวถ่ายทอด แม้ในปัจจุบันดินถูกนำมาใช้แพร่หลายมากขึ้นในวงการศิลปะ แต่ยังแบ่งแยกประเภทของงานดินเผาไว้ชัดเจน คือ เครื่องปั้นดินเผาของศิลปิน (Artist ceramic) คือ งานดินเผาที่ถูกทำจากศิลปินแขนงอื่น มาทำงานร่วมกับช่างปั้นดินเผา เช่น ปิกัสโซ (Picasso) กับ เซซาน (Susanne) และ ชูอัน มิโร (Georges Rami Miro) และ อองรี มาติส (Henry Matisse) เป็นต้น และ ศิลปินเครื่องปั้นดินเผา (Ceramic artist) คือ คนที่ใช้ดินเป็นสื่อหลักในการสร้างงานศิลปะเช่น ลูซีลี (Lucie Rie) หรือ ฮาน คอปเปอร์ (Hans Coper) ในเอเชียทัศนคติที่มีต่องานดินเผาถือว่าเป็นของล้ำค่า เป็นศิลปะชั้นสูง สมัยหนึ่งมีคำกล่าวในประเทศจีนว่า งานดินเผาชิ้นนั้น “งามดุจหยกแต่ล้ำค่ากว่า” หรือเรียก พอร์ซเลน (Porcelain) ว่า “ทองคำขาว”

สาธิต ชลชาติภิญโญ (2547: 146) กล่าวไว้ว่า คุณค่าความงามทางเครื่องปั้นดินเผามีเกณฑ์สากลในการพิจารณาเหมือนศิลปะแขนงอื่นๆ มีการแบ่งประเภทของผลงานเป็นหมวดหมู่ เช่น ผลงานที่เน้นประโยชน์ใช้สอย (For use) ผลงานที่มุ่งเน้นด้านความรู้สึกหรือประทับใจ (For expression) หรือผลงานเพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ประจำชาติ (Traditional) มีความงามหรือคุณค่าอันเป็นที่ยอมรับกันเป็นสากลตามประเด็นดังต่อไปนี้ ความงามจากดิน (Clay), ความงามจากเคลือบและการตกแต่ง (Glaze and decoration), ความงามจากการเผา (Firing), ความงามจากรูปทรง (Form), ความงามจากลักษณะผิว (Texture), ความงามในลักษณะเอกลักษณ์ (Traditional), ความงามจากการสัมผัส (Tactile quality), ความงาม ณ พื้นที่โดยรอบ (The beauty of area around the base), ความงามจากร่องรอยแห่งทักษะ (Skill) และความงามจากสมดุล (Balance)

Koie Ryoji (2551: 7) กล่าวไว้ว่า เครื่องปั้นดินเผาของจีนนั้นภาชนะเปรียบได้กับหยก หรือเงิน ส่วนเครื่องปั้นดินเผาตะวันตกนั้น เช่น มาจอลิกา (Majolica ware) ของอิตาลีมีความพยายามอย่างเต็มที่ในการสร้างสรรค์ให้เหมือนงานจิตรกรรม แต่ในเครื่องปั้นดินเผาญี่ปุ่นคุณสมบัติของวัสดุ เช่น สี ผิวสัมผัส หรือความแข็งของดินเหนียว สิ่งปนเปื้อนในเนื้อสี ความเหนียวและการหลอมตัวของเคลือบได้รับการได้รับการส่งเสริมให้แสดงตัวเองออกมา การเปิดโอกาสให้วัสดุได้ “แสดงออก” ซึ่งช่างปั้นมักจะปล่อยให้ชิ้นงานมีรูปทรงที่เรียบง่าย นอกจากนี้เตาเผาที่มีการ

แสดงออกเช่นกัน เตาเผาจะถูกมองว่าเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ดินแข็งตัวและหลอมละลายเคลือบ ผลที่เกิดจากเตาเผาเช่น รูปทรงที่บิดเบี้ยว รอยไหม้ และรอยขีดข่วนที่ไม่สม่ำเสมอเป็นสิ่งที่นำมาใช้อย่างจงใจ อีกนัยหนึ่งคือ เตาเผาเป็นสื่อที่สำคัญในกระบวนการตกแต่งชิ้นงาน และงานเครื่องปั้นดินเผาญี่ปุ่นช่างปั้นที่เชี่ยวชาญในการทำ “เตาเผาที่ออกมาได้” จะประสบผลสำเร็จได้เมื่อผ่านการลองผิดลองถูกครั้งแล้วครั้งเล่า ซึ่งช่างปั้นที่ดีจะรู้ถึงความแตกต่างระหว่างชิ้นงานที่สวยงามจาก “ลวดลาย” ของขีดข่วนที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจกับงานที่เผาจนเกินไป ผลจากความบังเอิญดังกล่าวไม่ได้มาจากการปล่อยให้เกิดขึ้นเอง แต่เกิดจากการฝึกฝนอย่างหนัก

จากบทความทั้งหมดที่กล่าวมา วิธีการสร้างสรรค์งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัยนี้หมายถึง เทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาประกอบด้วย วัตถุประสงค์ การขึ้นรูป การตกแต่ง และการเผา ที่มีความสอดคล้องกับกระบวนการและเนื้อหาแนวความคิดของศิลปิน ดังนี้

1. ดิน เป็นวัตถุดิบหลักในการสร้างสรรค์งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งลักษณะของดินมีทั้งผิวหยาบ ผิวละเอียด และสีอ่อน สีเข้ม ซึ่งส่งผลต่อวิธีการขึ้นรูป พื้นผิว และสี
2. เคลือบ ประกอบด้วย หิน แร่ธาตุ เป็นส่วนผสมผสมเข้าด้วยกัน การเคลือบช่วยเพิ่มความแกร่งและความคงทนต่อสภาพแวดล้อม วิธีการหนึ่งในการตกแต่งชิ้นงาน สีส่วนของเคลือบเป็นส่วนสำคัญที่สร้างความงามให้แตกต่างจากสีอื่นทั่วไป นอกจากนี้การเคลือบยังสามารถสร้างพื้นผิวให้กับผลงานได้ทั้งเงางาม หยาบด้าน ส่งผลต่อการรับรู้ด้านความงามจากลักษณะผิวและความรู้สึกเมื่อได้สัมผัส
3. การเผา เพื่อการตกแต่งและยังช่วยเพิ่มความแกร่งให้กับผลงาน ส่งผลต่อน้ำหนักและความพรุนตัว กระบวนการทางความร้อนช่วยเปลี่ยนแปลงสถานะของเนื้อดิน น้ำเคลือบให้เป็นไปตามที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการ บางครั้งกระบวนการดังกล่าวนี้ อาจไม่สามารถควบคุมหรือคาดการณ์ได้ และนอกจากนี้เตาเผาแต่ละประเภทต่างให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน
4. กรรมวิธีในการสร้างสรรค์เฉพาะตน ประกอบด้วย การตกแต่ง และการขึ้นรูป ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ดังนั้นจึงเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างสรรค์ และสะท้อนแนวคิดที่เป็นเอกลักษณ์ของศิลปิน

ที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ด้านคุณค่าความงามทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา มีเกณฑ์สากลในการพิจารณาเหมือนศิลปะแขนงอื่น แต่สิ่งที่แตกต่าง คือ วิธีการเฉพาะทางด้านศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการจำแนกใหม่เพื่อวัดระดับคุณค่าของผลงานในแต่ละด้าน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 เนื้อหามาตราฐานที่ 2 กระบวนแบบ มาตราฐานที่ 3 ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และมาตราฐานที่ 4 เทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา ในแต่ละมาตราฐานมีหัวข้อย่อยจำนวน 6 ข้อ เพื่อให้ครอบคลุมพื้นฐานความคิด การสร้างสรรค์ผลงาน และสามารถวิเคราะห์งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยในประเทศไทยได้ตามวัตถุประสงค์

ระเบียบวิธีวิจัย

ศึกษางานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยในประเทศไทย ในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2486 ถึง พ.ศ. 2555 โดยแบ่งออกเป็น

1. การศึกษาด้านรูปธรรม (Objective) ของงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาเป็นการศึกษาทางด้านรูปแบบ การเก็บข้อมูลวิเคราะห์ โดยมีมาตรฐานในการศึกษา คือ ด้านเนื้อหา (Content) และการวิจารณ์ผลงาน, ด้านกระบวนแบบ (Artistic Expression Style) ของผลงาน, ด้านทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา (Element of Ceramic Art) ประกอบด้วย การแสดงออกของรูปทรง ลักษณะทางธรรมชาติของเนื้อดิน สีสันทและลักษณะพิเศษของน้ำเคลือบ ลักษณะการตกแต่ง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเผา และการรับรู้ทางสัมผัส ผัส และด้านเทคนิควิธีการทางเครื่องปั้นดินเผา (Ceramic Technique) ประกอบด้วย การขึ้นรูป เนื้อดิน น้ำเคลือบ การตกแต่ง การเผา น้ำหนักและความพรุนตัว

2. การศึกษาด้านนามธรรม (Subjective) ของงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา เป็นการศึกษาถึงสภาพแวดล้อมรอบผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา คือ คุณค่าทางด้านเนื้อหาที่สะท้อนอยู่ในรูปแบบงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา เป็นเนื้อหาที่บ่งบอกเรื่องราวหรือสื่อความหมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดของแต่ละช่วงเวลา รวมถึงรายละเอียด เช่น ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ และสังคม ที่มีความสัมพันธ์กับด้านรูปธรรม

3. แหล่งข้อมูลในการศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลด้านเอกสาร การรวบรวมเอกสาร ตั้งแต่เริ่มดำเนินการศึกษา โดยแยกตามแหล่งที่มา ได้แก่ วารสารและนิตยสาร, วิทยานิพนธ์

ระดับปริญญาโท เอก, เอกสารประกอบการบรรยาย, สื่อบัตรประกอบนิทรรศการ บทความทางวิชาการภาษาไทย และต่างประเทศ และข้อมูลด้านภาคสนาม โดยแยกตามแหล่งที่มา ได้แก่ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และศิลปินผู้สร้างสรรค์, รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม, ศึกษาข้อมูลผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาจากศิลปินผู้สร้างสรรค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาผสมกับแนวความคิดเพื่อสร้างทฤษฎีเฉพาะตนสามารถแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ที่สำคัญ ดังนี้

4.1 ความหมายและแนวความคิดในการสร้างสรรค์ ได้แก่ เนื้อหาที่มาแรงบันดาลใจ

4.2 ความงามของผลงานสร้างสรรค์ ได้แก่ กระบวนแบบทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงสร้างสรรค์เรื่อง พัฒนาการศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยในประเทศไทย : รูปแบบการสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ศิลปะ นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ประกอบภาพผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยตามลำดับเวลา ดังนี้

1. ช่วงเวลาพ.ศ. 2486 ถึง พ.ศ. 2524 การเปลี่ยนแปลงจากหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาสู่เส้นทางศิลปะร่วมสมัย โดยจากการมองย้อนหลัง ศิลปะในประเทศไทยช่วงเวลานั้นเป็นศิลปะแบบประเพณีที่ทำมาต่อเนื่องกันอย่างยาวนาน แต่ครั้งเมื่อมีเหตุการณ์สำคัญบางประการมาเปลี่ยนสภาวะเดิมแห่งวัฒนธรรมขึ้นแก่เมืองไทย ซึ่งรับวัฒนธรรมตะวันตกมาหลายประการ โดยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว ประเทศไทยได้นำเอาอารยธรรมตะวันตกเข้ามาพัฒนาประเทศหลายประการ เช่น การสร้างทางรถไฟ โรงพยาบาล โรงเรียน ประปา ไฟฟ้า ฯลฯ รวมถึงการนำเอาคุณสมบัติพิเศษทางศิลปะของตะวันตกเข้ามาด้วยทั้งงานประติมากรรมและจิตรกรรมตามแบบเหมือนจริง ศิลปินและสถาปนิกชาวต่างประเทศได้นำเข้ามาทำงาน และนี่เองเป็นสิ่งที่เกิดการเคลื่อนไหวทางการสร้างสรรค์งานศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย (วิโชค มุกตามณี. 2541: 81)

1.1 การก่อตั้งสถาบันการศึกษาทางศิลปะในประเทศไทย สถาบันที่ให้การศึกษาในลักษณะที่ใกล้เคียงกับ “โรงเรียนศิลปะ” (Art school) มากที่สุดแห่งแรก ได้แก่ สโมสรช่างในสามัคยาจารย์สมาคม กระทรวงธรรมการ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นโรงเรียนเพาะช่าง ในปี พ.ศ. 2456 โดยมีเป้าหมายในการผลิตบุคลากรสำหรับผลิตงานศิลปะหัตถกรรม สอนวิชาทางช่าง คือ วาดเขียน ปั้น แกะสลัก เครื่องถม กลึง จักสาน และช่างไม้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) พระราชทานนามให้ว่า “โรงเรียนเพาะช่าง” แม้ว่าจะมิได้มีเป้าหมายเพื่อผลิตช่างศิลปะ (Artist) โดยตรง แต่บุคลากรที่ถูกผลิตออกไปมีส่วนสำคัญในการเผยแพร่ศิลปะแก่สังคมอย่างต่อเนื่อง และส่วนหนึ่งมาเป็นศิษย์รุ่นแรกของโรงเรียนศิลปากรต่อไป (พิพัฒน์ พงศ์ระพีพร. 2536: 15)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี (เดิมชื่อ Corrado Feroci) ชาวอิตาลี ซึ่งเดินทางมารับราชการในประเทศไทย ได้ร่วมกับคุณพระสาโรชชตมิมานนท์ (สาโรช สุขยางค์) ท่านทั้งสองได้ก่อตั้งโรงเรียนประณีตศิลปกรรมขึ้นในปี พ.ศ. 2476 ใช้พื้นที่วังกลางและวังตะวันออก หน้าพระบรมมหาราชวังเป็นที่ตั้งของโรงเรียนแห่งนี้ เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “โรงเรียนศิลปากร” กระทั่งพระยาอนุমানราชธนร่วมกับศาสตราจารย์ศิลป์ พัฒนาหลักสูตรจนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2486 จัดตั้ง คณะจิตรกรรมและประติมากรรมขึ้นเป็นคณะวิชาแรก หลังจากนั้นเป็นต้นมา ศาสตราจารย์ศิลป์ เป็นผู้มึบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาศิลปะแบบตะวันตกในประเทศไทย อันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าจากเดิมแบบไทยประเพณีที่เคยเป็นมาในอดีต สู่อิทธิพลสมัยใหม่จนถึงปัจจุบัน

1.2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2489 ศิลปะไทยสมัยใหม่ได้มีโอกาสไปเผยแพร่ในต่างประเทศ โดยไปจัดแสดงที่สถานเอกอัครราชทูตไทย กรุงลอนดอน มีศาสตราจารย์ศิลป์ได้ทำหน้าที่เป็นผู้อธิบายให้แขกที่มาเข้าชมทราบถึงความประณีตละเอียดอ่อนของศิลปะไทยด้วยตนเอง อันเป็นผลให้ได้รับความสำเร็จอย่างสูง เมื่อกลับมาถึงประเทศไทยแล้วศาสตราจารย์ศิลป์ ได้จัดให้มีการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2492 งานที่นำมาแสดงแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ จิตรกรรม ประติมากรรม ประยุกต์ศิลป์ และมณฑนศิลป์ในงาน

แสดงศิลปกรรมแห่งชาติ มีการพิจารณาตัดสินผลงานที่นำมาจัดแสดง และสำหรับงานนี้ผู้ที่ได้รับการตัดสินให้ชนะในแต่ละประเภทได้รับรางวัลเหรียญทอง เหรียญเงิน และเหรียญทองแดง (กมล คงทอง. 2537: 115)

1.3 งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2504 งานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 12 พบว่ามีผลงานจิตรกรรมเทคนิคสีน้ำมัน ชื่อภาพ “สโมสรเครื่องปั้น” (Gossiping pottery) ของปราณี ต้นดีสุข (ภาพที่ 1) เป็นภาพแจกันเครื่องปั้นดินเผาจำนวนมากหลายชิ้นที่มีรูปทรงแปลกตาแตกต่างจากเครื่องปั้นดินเผาที่พบเห็นทั่วไปในช่วงเวลาที่ผ่านมามาในอดีต ซึ่งมักเป็นรูปทรงภาชนะที่มีประโยชน์ใช้สอย เช่น แจกัน ชาม กระจ่างดินเผา เป็นต้น ผู้วิจัยสันนิษฐานเป็นสองแนวทาง คือ แนวทางแรก ภาพเขียนดังกล่าวมาจากรูปทรงแจกันเครื่องปั้นดินเผาในจินตนาการของศิลปินเองที่ต้องการเปลี่ยนแปลงรูปทรงแบบดั้งเดิมที่พบเห็นทั่วไปให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น และนำมาจัดวางองค์ประกอบทางศิลปะในลักษณะงานจิตรกรรมให้สวยงาม หรือแนวทางที่สอง ศิลปินเป็นผู้นำผลงานแจกันเครื่องปั้นดินเผาที่สร้างขึ้นมาจริงมาเป็นแบบในการเขียนภาพด้วยกลวิธีทางจิตรกรรมคล้ายกับการเขียนภาพหุ่นนิ่ง (Still life)

ภาพที่ 1 : สโมสรเครื่องปั้น (Gossiping pottery)
สีน้ำมัน ผลงานของปราณี ต้นดีสุข
(ที่มา : ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย, 2511, หน้า 67)

ไม่ว่าผลงานเป็นแนวทางใดจากภาพผลงานจิตรกรรมดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าช่วงเวลานี้องเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาศิลปะร่วมสมัยขึ้นในประเทศไทย นอกเหนือจากการสร้างผลงานเครื่องปั้นดินเผา ในลักษณะทางหัตถกรรมเพียงอย่างเดียว ดังบทความของ จักร ศิริพานิช กล่าวไว้เกี่ยวกับบรรยากาศในการเรียนกับ ศาสตราจารย์ศิลป์ ขณะที่กำลังศึกษาอยู่ที่คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปี พ.ศ. 2503

“วันนี้พวกนาย...ออกแบบแจกันเซรามิก...เสร็จแล้วส่งเลย” คำพูดประโยคนี้เป็นคำสั่งของท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ให้พวกเราทำงานในวิชาองค์ประกอบศิลป์ ตอนนั้นเราเรียนกันอยู่ชั้นปี 1 หากนับเวลาย้อนหลังกลับไปก็ประมาณ 23 ปีมาแล้ว เซรามิก หมายถึงอะไรพวกเราที่อยู่ฟังคำสั่งได้แต่มองหน้ากันเล็กเล็ก เพียงแต่เห็นนัยน์ตากันก็รู้แล้วว่าภูมิปัญญาของแต่ละคนนั้นติดลบ ส่วนแจกันนั้นคงจะไม่ใช่ปัญหา แต่ใครละที่จะกล้าถามท่าน ถัดจากนั้นต่อมาก็ไม่กัวันท่านอาจารย์ศิลป์ ก็ได้นำผลงานมาวิจารณ์ให้พวกเราได้ฟังกันว่า ในงานดีชิ้นนั้นจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขสามประการ คือ Beauty, Harmony, Function (จักร ศิริพานิช, 2526: 59)

ในระยะเริ่มแรกที่เริ่มมีผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาปรากฏนั้น ผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่เป็นผลงานจากการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่สอดแทรกควบคู่กับการเรียนการสอนศิลปะแขนงอื่น ดังมีผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาปรากฏในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 13 ในปี พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นภาพถ่ายครั้งเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9)

ภาพที่ 2 : พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) เสด็จทรงเสด็จเปิดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 (ที่มา : 6 ทศวรรษศิลปกรรมร่วมสมัยในประเทศไทย 2486-2546., 2548, หน้า 16)

และสมเด็จพระบรมราชชนนีเสด็จพระราชดำเนินเปิดนิทรรศการงานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 13 เป็นครั้งแรก โดยมี ศาสตราจารย์ศิลป์ นำชมและถวายคำอธิบาย (ภาพที่ 2) แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าหลักฐานที่เป็นเอกสารประกอบการแสดงนิทรรศการมีผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาจำนวนหลายชิ้น ผู้วิจัยสามารถระบุผู้สร้างสรรค์ได้มีเพียงผลงานของชูลุด นิมเสมอ ซึ่งจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากคณะจิตรกรรมและประติมากรรม ในปี พ.ศ. 2497 และเป็นอาจารย์ที่คณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร ก่อนได้ทุนไปศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตร (Diploma di Decorazione L'Accademia di Belle Arti di Roma) และศึกษาเพิ่มเติมทางด้านเครื่องปั้นดินเผาจากประเทศอิตาลี และกลับมาในปี พ.ศ. 2499 (Certificate of Ceramic C.A.L.A.L. Rome)

ผลงานชื่อ “เครื่องเคลือบ” (Ceramic) ของชูลุด นิมเสมอ (ภาพที่ 3) ไม่ทราบขนาด เป็นแจกันทรงสูง ขึ้นรูปด้วยวิธีการขุดด้วยมือแบบอิสระ (Free hand) ึ่งร่องรอยการกดของนิ้วที่ใช้ในการขึ้นรูปสม่าเสมอทั่วทั้งใบ ตกแต่งด้วยการเขียนลายรูปผู้หญิงไทยเปลือยอก ท่าทางและอิริยาบถที่มีลักษณะนุ่มนวล ลายเส้นโค้งสอดคล้องตามรูปทรงของแจกัน เคลือบด้วยน้ำเคลือบอุณหภูมิต่ำ ซึ่งสันนิษฐานจากการให้สัมภาษณ์ของ ศาสตราจารย์เกียรติคุณเสริมศักดิ์ นาคบัว (สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2556) สามารถสรุปได้ดังนี้

“เห็น อาจารย์ชูลุด นำดินแดงท้องถิ่นมาปั้นเป็นผลงานแล้วเคลือบด้วยน้ำเคลือบที่สั่งนำเข้ามาจากประเทศอิตาลี แล้วนำมาเผาด้วยเตาเผาขนาดเล็ก (Up draft kiln) ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร” (ขณะนั้น ศ.เสริมศักดิ์ นาคบัว เป็นนักศึกษาคณะจิตรกรรมและประติมากรรม ชั้นปีที่ 2) และจากการให้สัมภาษณ์ของ ประดิษฐ์ ศรีวิชัยนันท์ (สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2556) สามารถสรุปได้ดังนี้

“เริ่มรู้จักงานเครื่องปั้นดินเผาที่โรงเรียนศิลปศึกษาเตรียมมหาวิทยาลัยศิลปากร (ปัจจุบัน คือวิทยาลัยช่างศิลป์) มีอาจารย์ประยูร อุลู่ชาภูะ เป็นอาจารย์ใหญ่ (พ.ศ. 2497-2499) มีการก่อเตาเผาโดยศึกษาจากหนังสือแล้วเผาแบบไม่มีการเคลือบ (อุณหภูมิประมาณ 800-900 °c) ใช้ไฟจากต้นมะขามสนามหลวง เป็นเชื้อเพลิงในการเผา ภายหลังจากอาจารย์ประยูร อุลู่ชาภูะ ได้นำน้ำเคลือบมาจากราซบุรี แต่ก็ยังเผาเคลือบไม่สำเร็จเพราะ

เตาเผาไม่สามารถเผาที่อุณหภูมิสูงได้” และ “ต่อมาได้เข้าศึกษาต่อที่คณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร ขณะนั้นอาจารย์ชลุต นิมเสมอ จบการศึกษาจากประเทศอิตาลี ได้ชักชวนให้มาทำงานเครื่องปั้นดินเผาโดยซื้อดินและน้ำเคลือบมาจากอิตาลี ทดลองปั้นขึ้นรูปแบบขงต่างๆ มีการก่อเตาเผา (Up draft kiln) บริเวณด้านข้างโรงหล่อเผาชิ้นงานจนเคลือบสุกตัวเนื่องจากเป็นเคลือบไฟต่ำมีสีสันสดใสสวยงาม ต่อมาภายหลังจากนั้นจึงหยุดไป” (ประดิษฐ์ ศรีวิชัยนันท์ จบการศึกษานุปริญญาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี พ.ศ. 2499)

ภาพที่ 3 : เครื่องเคลือบ (Ceramic) ผลงานของชลุต นิมเสมอ
งานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 13
(ที่มา : ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย, 2511, หน้า 70)

ส่วนการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาทั้งจากสถาบันการศึกษาและส่วนบุคคลอื่นทั่วไป เท่าที่ผู้วิจัยพบและมีเอกสาร ได้แก่ ปี พ.ศ. 2514 มีการแสดงผลงานเครื่องปั้นดินเผา

สมัยใหม่ของ เสริมศักดิ์ นาคบัว และนักศึกษาคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (ไม่ปรากฏสถานที่แสดงผลงาน) ผลงานทั้งหมดทำจากเนื้อดินสโตนแวร์ (Stoneware) มีการขึ้นรูปหลายวิธีทั้งการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน แบบดินแผ่น แบบอิสระ และการใช้แม่พิมพ์ ผลงานมุ่งเน้นแสดงออกด้านความงามและอารมณ์ความรู้สึกผ่านรูปทรงแบบประติมากรรม พื้นผิวพื้นที่ว่าง มากกว่าด้านประโยชน์ใช้สอย และมีการใช้วัสดุอื่น เช่น โลหะ มาประกอบเข้ากับงาน มีการเคลือบผิวด้วยเคลือบหินฟันม้า (Feldspathic glaze) ลักษณะผิวมันวาว และเผาที่อุณหภูมิสูง

ปี พ.ศ. 2520 มีการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาชนิดเคลือบซีเถ้าไฟสูงของ มานิตย์ ภู่อารีย์ ที่เอเอ็มแกลเลอรี กรุงเทพฯ ซึ่งต่อมามานิตย์ ภู่อารีย์ ได้มีการแสดงผลงานอีกหลายครั้งในหลายปีต่อมา เช่น ในปี พ.ศ. 2523 มีการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาที่ศูนย์การค้าสยาม กรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2525 มีการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาชนิดเคลือบยางไฟต่ำ ที่หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ และในปี พ.ศ. 2526 รับเชิญร่วมแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาที่เมืองมิลาน ประเทศอิตาลี เป็นต้น ซึ่งพบหลักฐานที่เป็นเอกสารแต่ไม่ปรากฏภาพถ่ายผลงาน

ปี พ.ศ. 2523 มีการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาของ สมทรง ชิมภรณ์ (ไม่ปรากฏสถานที่แสดงผลงาน) ผลงานมีทั้งทำจากเนื้อดินสโตนแวร์และเนื้อดินท้องถิ่น มีการขึ้นรูปหลากหลายวิธี นำเสนอเนื้อหาเรื่องราวสะท้อนสังคมที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ในขณะนั้น เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สำหรับผลงานที่ทำจากเนื้อดินสโตนแวร์มีการเคลือบผิวด้วยเคลือบผิวมันเผาที่อุณหภูมิสูง ส่วนผลงานที่ทำจากเนื้อดินท้องถิ่นจะไม่มีการเคลือบ และเผาที่อุณหภูมิต่ำ

กล่าวโดยสรุป ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัย เริ่มจากสอดแทรกในการเรียนการสอนควบคู่กับศิลปะแขนงอื่น ในมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยศาสตราจารย์ศิลป์ และลูกศิษย์ มีกลุ่มคนที่สนใจทำงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแต่ยังอยู่ในวงแคบและไม่แพร่หลาย

2. ช่วงเวลา พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2534 ก้าวแรกของงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัย โดยภาพรวมมีเหตุการณ์ที่สำคัญการเริ่มจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และพัฒนาขึ้นเป็นการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติแห่งชาติตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 5 มีดังนี้

2.1 จุดเริ่มต้นการแสดงงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยในประเทศไทย เมื่อวันที่ 24 กันยายน-12 ตุลาคม พ.ศ. 2524 ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรร่วมกับมูลนิธิญี่ปุ่น แห่งประเทศไทย ได้นำผลงานเครื่องปั้นดินเผาของ แกร์ด คแนปเปอร์ (Gerd Knapper) ศิลปินชาวเยอรมัน ซึ่งมีชื่อเสียง อยู่ในประเทศญี่ปุ่นมาจัดแสดง ซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชน เป็นอย่างมาก มหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการ ส่งเสริมงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาจึงได้ขอความร่วมมือกับ สถาบันการศึกษาที่มีการสอนวิชาเครื่องปั้นดินเผา โรงงาน ศิลปิน และช่างปั้นของไทยที่มีการทำงานทางเครื่องปั้นดินเผา รวมตัวกัน จัดแสดงนิทรรศการศิลปะเครื่องปั้นดินเผาขึ้นครั้งแรกระหว่าง วันที่ 16 สิงหาคม-7 กันยายน พ.ศ. 2525 ณ หอศิลป์มหาวิทยาลัย ศิลปากร ประเภทของงานที่จัดแสดงประกอบด้วย เครื่องปั้นดินเผา ที่มีคุณค่าทางศิลปะ (Ceramic Art) เครื่องปั้นดินเผาที่มีการ ออกแบบอย่างสวยงามและแสดงออกทางฝีมือการปั้น ประดิษฐ์ และเคลือบ (Ceramic Handicraft) และผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ที่มีคุณค่าทางการออกแบบ (Ceramic Industry) ต่อมาได้มีการ จัดงานติดต่อกันอีกสองครั้ง คือ การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2526 การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2527 และมหาวิทยาลัยศิลปากรจัดให้มีการตัดสิน ผลงานดีเด่นและมอบประกาศเกียรติบัตรขึ้นเป็นครั้งแรก

2.2 การจัดการแสดงงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา แห่งชาติ จากการจัดนิทรรศการการแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ทั้งสามครั้งที่ผ่านมานั้น มีประชาชนให้ความสนใจมากมาย มหาวิทยาลัยศิลปากรเห็นควรพัฒนาการแสดงศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาขึ้นเป็นการแสดงระดับชาติ จึงได้นำเสนอ คณะรัฐมนตรีพิจารณาได้มีมติเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2528 เห็นชอบกับโครงการแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ จุดเริ่มต้นนี้เองเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนางานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทยชัดเจนมากยิ่งขึ้น และ จากการให้สัมภาษณ์ของ ประดิษฐ์ ศรีวิชัยนันท์ (สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2556) ผู้ซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดงานตั้งแต่ต้น สามารถ สรุปได้ดังนี้

“การจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา แห่งชาติ เริ่มต้นร่วมกับอาจารย์เสริมศักดิ์ นาคบัว นำผลงาน เครื่องปั้นดินเผาฝีพระหัตถ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาจัดแสดงเผยแพร่ ต่อมาอาจารย์จักร

ศิริพานิช คณบดีคณะมัณฑนศิลป์ (ดำรงตำแหน่ง พ.ศ.2526- 2530) ร่วมผลักดันให้เป็นงานระดับชาติ”

ปี พ.ศ. 2529 มหาวิทยาลัยศิลปากรจึงได้จัดการแสดง งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ขึ้นในระหว่างวันที่ 5-14 ธันวาคม พ.ศ. 2529 โดยมีรางวัลเหรียญทอง เหรียญเงิน เหรียญทองแดง พร้อมประกาศนียบัตรและเงินรางวัล มีการ แบ่งประเภทของงานที่จัดแสดงและจัดให้มีการประกวดเป็น สามประเภท คือ ศิลปกรรม (Ceramic art) หัตถกรรม (Ceramic handicraft) และอุตสาหกรรม (Ceramic industry) และ ในปี พ.ศ. 2530 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา แห่งชาติ ครั้งที่ 2 และในปี พ.ศ. 2531 นิทรรศการแสดงผลงาน ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติครั้งที่ 3 ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญ

ปี พ.ศ. 2533 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 4 มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ ลำดับแรก การแยกประเภทของงานให้มากขึ้นจากเดิม เป็น 4 ประเภท คือ เครื่องปั้นดินเผาประเภทศิลปกรรม, เครื่องปั้นดินเผาประเภทหัตถกรรมแบบตกแต่งโดยมีเคลือบ, เครื่องปั้นดินเผาประเภทหัตถกรรมแบบตกแต่งโดยไม่มีเคลือบ และเครื่องปั้นดินเผาประเภทอุตสาหกรรม และลำดับที่สอง การเปลี่ยนแปลงชื่อประเภทของรางวัลจากรางวัลเหรียญทอง รางวัลเหรียญเงิน และรางวัลเหรียญทองแดง เปลี่ยนเป็นรางวัล ผลงานยอดเยี่ยม และรางวัลผลงานดีเด่นแทน

ปี พ.ศ. 2534 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 5 ทางสภามหาวิทยาลัยศิลปากร ได้มีมติทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาศิลปดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (สาขาเครื่องเคลือบดินเผา) แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กล่าวโดยสรุปแล้ว การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยในประเทศไทยเริ่มจากความร่วมมือของหน่วยงาน สถาบันการศึกษาทางด้านศิลปะร่วมสมัย ได้แก่ มหาวิทยาลัย ศิลปากร หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมจัดงานแสดง นิทรรศการศิลปะเครื่องปั้นดินเผาติดต่อกันสามครั้ง ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2527 จนกระทั่งพัฒนาขึ้นมาเป็นการจัดแสดง ในระดับชาติในปี พ.ศ. 2529 เพื่อคัดเลือกผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยที่มีคุณค่า และมีคุณภาพจากการแข่งขัน สร้างสรรค์ของศิลปินในหลายแนวทาง เพื่อนำออกมาแสดง

ให้ประชาชนชม พร้อมทั้งเป็นการยกระดับผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยของไทยให้เท่าเทียมกับนานาชาติ

2.3 กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัย ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2534 ถือเป็นช่วงเวลาเริ่มต้นของการสร้างสรรค์ศิลปะ เครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยในประเทศไทย ซึ่งเริ่มมีศิลปินให้ความสนใจนำเสนอ อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง แม้ผลงานบางชิ้นอาจเป็นผลงานที่ไม่โดดเด่นหรือมีเทคนิคที่ซับซ้อนเป็นเพียงขั้นพื้นฐาน แต่ทว่าส่งอิทธิพลโดยตรงต่อกระบวนการสร้างสรรค์ของศิลปินในช่วงเวลาต่อมา ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจจำนวนศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงาน เครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัย และได้รับรางวัลในการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ประเภทศิลปกรรม ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2534 พบว่ามีศิลปินที่ส่งผลงานได้รับรางวัล จำนวน 16 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกศิลปินที่ส่งผลงานได้รับรางวัล จำนวน 2 คน ได้แก่ วันโชค กฤษณาทาสกุล และ เวนิช สุวรรณโมลี อีกส่วนหนึ่งคือ ศิลปินที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักยอมรับ จำนวน 2 คน ได้แก่ ประดิษฐ์ ศรีวิชัยนันท์ และ เสริมศักดิ์ นาคบัว ซึ่งมีคุณสมบัติเด่นชัดในแต่ละประเภทของการแสดงออกตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด เพื่อทำการวิเคราะห์เป็นกลุ่มตัวอย่าง แทนศิลปินในช่วงเวลาดังกล่าวทั้งหมด

3. ช่วงเวลา พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2544 การเปลี่ยนแปลง กับคลื่นกระแสใหม่ โดยภาพรวมมีเหตุการณ์ที่สำคัญ ของการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ตั้งแต่ครั้งที่ 6 ถึงครั้งที่ 10 มีดังนี้

3.1 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ การแสดงผลงาน เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ เริ่มขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2529 และมีการจัดมาแสดงติดต่อกันต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีอีก 5 ครั้ง อย่างไรก็ตาม หลังจากการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 6 ในปี พ.ศ. 2535 ได้เว้นไปหนึ่งปีก่อนที่จะมีการจัดอีกในครั้งที่ 7 และจัดแสดงทุกสองปี จนกระทั่งปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2535 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 6 มีศิลปินเครื่องปั้นดินเผา ชาวออสเตรเลีย 6 คน เข้าร่วมแสดงในนิทรรศการครั้งนี้ด้วย โดยได้รับความร่วมมือจากสถานทูตออสเตรเลีย และในปี พ.ศ. 2537 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 7

มหาวิทยาลัยศิลปากร ร่วมกับ สำนักข่าวสารอเมริกัน ได้จัดนิทรรศการศิลปะจากเครื่องปั้นดินเผาและแก้วพร้อมกันด้วย

ปี พ.ศ. 2539 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 8 มีการประกวดแบ่งผลงาน ออกเป็น 3 ประเภท คือ ศิลปกรรม, หัตถกรรมมีการเคลือบ, หัตถกรรมไม่มีการเคลือบ และอุตสาหกรรม แต่ละประเภท แบ่งออกเป็นรางวัลผลงานยอดเยี่ยมและรางวัลดีเด่น นอกจากนี้ ยังมีศิลปินแห่งชาติชาวญี่ปุ่น นำผลงานเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัย มาร่วมแสดง โดยได้รับความร่วมมือจากศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น กรุงเทพฯ

ปี พ.ศ. 2541 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 9 มีการเปลี่ยนแปลงที่จัดแสดงผลงานจากเดิม ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพฯ มาจัดแสดงที่มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เป็นครั้งแรก และในปี พ.ศ. 2543 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 10 ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ กล่าวโดยสรุปแล้ว ช่วงเวลาที่ผ่านมานิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติหลายครั้ง มีการนำผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาของศิลปินชาวต่างชาตินานาชาติ ประเทศมาจัดนิทรรศการหลายครั้ง ก่อให้เกิดการรับรู้และยอมรับงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

3.2 กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัย ช่วงเวลา ปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2544 เป็นช่วงเวลาที่ศิลปินทางด้านเครื่องปั้นดินเผา ทั้งที่ได้รับอิทธิพล จากรุ่นก่อนและเริ่มเผยแพร่ผลงาน และศิลปินแขนงอื่นที่สนใจ งานด้านเครื่องปั้นดินเผา ได้สร้างสรรค์ผลงานมากขึ้น โดยเฉพาะ ผ่านทางการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ที่ได้ดำเนินงานผ่านมาแล้วถึงครั้งที่ 5 ปัจจุบันดังกล่าว ส่งอิทธิพลโดยตรงต่อกระบวนการสร้างสรรค์ของศิลปินในช่วง ต่อมา ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจจำนวนศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงาน เครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัย และได้รับรางวัลในการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ประเภทศิลปกรรม ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2544 พบว่ามีศิลปินที่ส่งผลงานได้รับรางวัล จำนวน 22 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกศิลปินที่ส่งผลงานได้รับรางวัล จำนวน 3 คน ได้แก่ วิโชค มุกดามณี, ภาวดี พันธุภากร และ วรวิวัฒน์ จันทร์ดี อีกส่วนหนึ่งคือศิลปินที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักยอมรับ

จำนวน 2 คน ได้แก่ สมรักษ์ ปันติบุญ และสุโรจนา เศรษฐบุตร ซึ่งมีคุณสมบัติเด่นชัดในแต่ละประเภทของการแสดงออกตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด เพื่อทำการวิเคราะห์เป็นกลุ่มตัวอย่างแทนศิลปินในช่วงเวลาดังกล่าวทั้งหมด

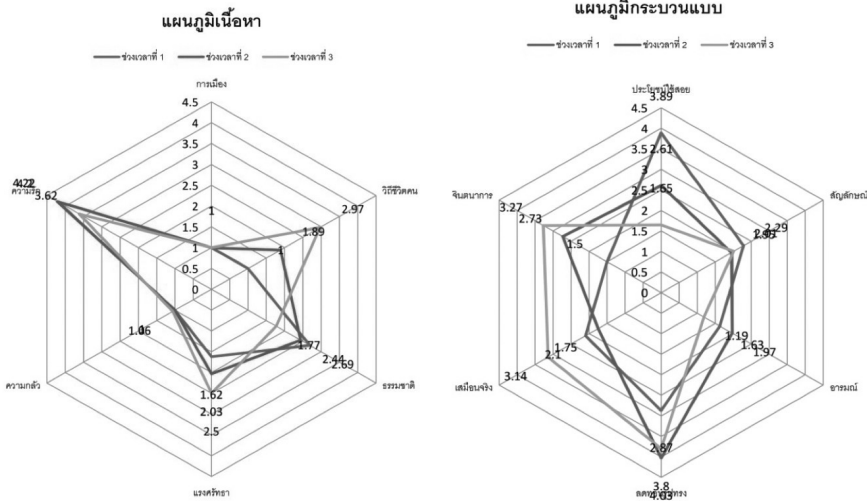
4. ช่วงเวลา พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2555 พัฒนาเพื่อมุ่งสู่ออนาคตโดยภาพรวมมีเหตุการณ์ที่สำคัญของการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ตั้งแต่ครั้งที่ 11 ถึงครั้งที่ 16 มีดังนี้

4.1 ปี พ.ศ. 2545 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 11 มีการเพิ่มรางวัลประกาศนียบัตรพิเศษขึ้นมาเป็นกรณีพิเศษเฉพาะในครั้งนี้นี้จำนวน 4 รางวัล นอกเหนือจากรางวัลผลงานยอดเยี่ยมและรางวัลผลงานดีเด่น และในปี พ.ศ. 2547 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 12 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และในปี พ.ศ. 2549 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 13 มีการเชิญศิลปินเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยจากนานาชาติ เช่น จากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ อิตาลี ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และมาเลเซีย เข้าร่วมแสดงผลงาน

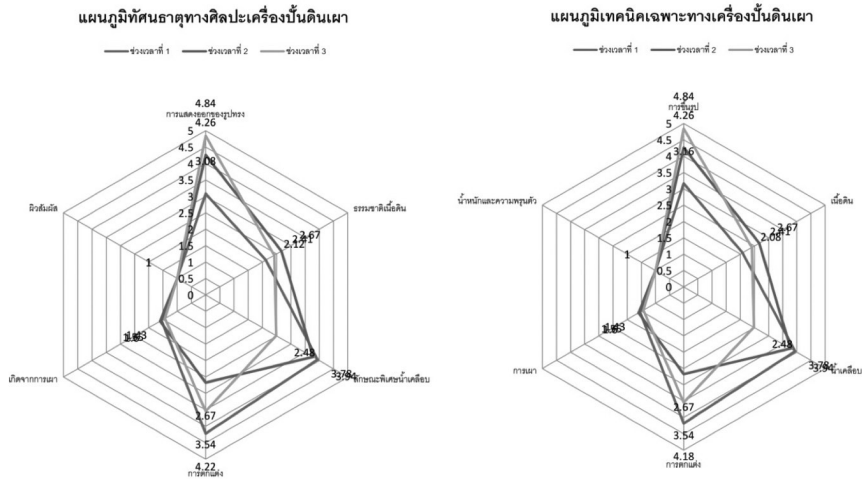
ปี พ.ศ. 2551 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 14 ยังคงมีการรักษาประเภทงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาที่ส่งเข้าประกวดเป็น 3 ประเภทดั้งเดิม

แต่ได้แบ่งประเภทของงานหัตถกรรมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มงาน คือ กลุ่มงานหัตถกรรมประเพณีเพื่อให้ความสำคัญในการสืบสานภูมิปัญญาไทย และกลุ่มงานหัตถกรรมร่วมสมัยเพื่อการแสดงออกทั้งรูปแบบและแนวคิดอย่างสากล และมีการเชิญมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งชาติโซล ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ นำศิลปินชาวเกาหลีจำนวน 8 คน มาร่วมแสดงผลงาน

ปี พ.ศ. 2553 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 15 มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ ปรับปรุงการแบ่งประเภทงานประกวดและแสดงเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ศิลปกรรม, หัตถศิลป์, การออกแบบ และงานต้นแบบสำหรับผลิตในระบอบอุตสาหกรรม และผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาที่มีนวัตกรรมและการออกแบบดีเยี่ยม ซึ่งในส่วนรายละเอียดของประเภทศิลปกรรมนั้นยังคงเดิม สำคัญที่สุดในครั้งนี้ มีการยกย่องให้เป็นศิลปินเครื่องปั้นดินเผาเกียรติคุณ คือ ศิลปินที่รับรางวัลยอดเยี่ยมในประเภทเดียวกันรวม 3 ครั้ง หรือรับรางวัลยอดเยี่ยมในประเภทเดียวกันรวม 2 ครั้ง และได้รับรางวัลดีเด่นประเภทเดียวกับรางวัลยอดเยี่ยมอีก 2 ครั้ง ทางมหาวิทยาลัยศิลปากรมอบเหรียญทองคำและประกาศนียบัตรยกย่องให้เป็นศิลปินเครื่องปั้นดินเผาเกียรติคุณในประเภทที่ได้รับรางวัล การยกย่องให้นับตั้งแต่การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 15 ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นไป

ภาพที่ 4 : แผนภูมิค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างด้านเนื้อหา และกระบวนแบบ

ภาพที่ 5 : แผนภูมิค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างด้านทัศนธาตุ และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา

ปี พ.ศ. 2555 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 16 มีการกลับมาใช้การแบ่งประเภทงานประกวดและแสดงเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ศิลปกรรม, หัตถกรรมประเพณี, หัตถกรรมร่วมสมัย และอุตสาหกรรม

4.2 กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาพร้อมสมัยช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2555 เป็นช่วงเวลาของความหลากหลายตามกระแสโลกปัจจุบันที่เป็นสากลที่ส่งอิทธิพลโดยตรงต่อกระบวนการสร้างสรรค์ของศิลปินและผลผลิตจากการศึกษาทางด้านเครื่องปั้นดินเผาในระดับอุดมศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ส่งผลให้มีศิลปินทั้งรุ่นใหม่และผลงานที่มีหลากหลายเทคนิคทางด้านศิลปะเครื่องปั้นดินเผาพร้อมสมัย ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจจำนวนศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาพร้อมสมัยและได้รับรางวัลในการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ประเภทศิลปกรรม ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2555 พบว่ามีศิลปินที่ส่งผลงานได้รับรางวัลจำนวน 29 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกศิลปินที่ส่งผลงานได้รับรางวัลจำนวน 3 คน ได้แก่ รัช รัชนิกร, สยามพร กาษรสวรรณ และ ศิริบรรณา ไชยสิทธิ์ อีกส่วนหนึ่งคือ ศิลปินที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักยอมรับ จำนวน 3 คน ได้แก่ ดุษฎี รักมณี, วิภู ศรีวิลาศ และ วศินบุรี สุพานิชวรภาชน์ ซึ่งมีคุณสมบัติเด่นชัดในแต่ละประเภทของการแสดงออกตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด เพื่อทำการวิเคราะห์เป็นกลุ่มตัวอย่างแทนศิลปินในช่วงเวลาดังกล่าวทั้งหมด

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ช่วงเวลา พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2555 จากการคัดเลือกศิลปินกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 15 คน ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ตัวอย่างผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาพร้อมสมัยจำนวน 101 ชิ้น โดยใช้แบบวิเคราะห์ผลงานเพื่อวัดระดับคุณค่าของผลงานในแต่ละมาตรฐาน 4 ด้าน มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา (ภาพที่ 4)

1.1 ช่วงเวลาที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2534 ศิลปินสร้างสรรค์ ผลงานเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรัก ความงาม ความประทับใจ ค่าเฉลี่ย 4.20 มาก และลำดับต่อมาเกี่ยวกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 2.69 ปานกลาง

1.2 ช่วงเวลาที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2544 ศิลปินสร้างสรรค์ ผลงานเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรัก ความงาม ความประทับใจ ค่าเฉลี่ย 4.22 มาก และลำดับต่อมาเกี่ยวกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 2.44 ปานกลาง

1.3 ช่วงเวลาที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2555 ศิลปินสร้างสรรค์ ผลงานเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรัก ความงาม ความประทับใจ ค่าเฉลี่ย 3.62 มาก และลำดับต่อมาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ค่าเฉลี่ย 2.97 ปานกลาง

2. ด้านกระบวนการแบบ (ภาพที่ 4)

2.1 ช่วงเวลาที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2534 ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้านกระบวนการแบบประโยชน์ใช้สอย ค่าเฉลี่ย

3.89 มาก และลำดับต่อมากระบวนแบบลดทอนรูปทรงและรายละเอียด ค่าเฉลี่ย 2.87 ปานกลาง

2.2 ช่วงเวลาที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2544 ศิลปินสร้างสรรค์ผลงาน กระบวนแบบลดทอนรูปทรงและรายละเอียด ค่าเฉลี่ย 4.03 มาก และลำดับต่อมากระบวนแบบจินตนาการ ความฝันเหนือจริง ค่าเฉลี่ย 2.73 ปานกลาง

2.3 ช่วงเวลาที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2555 ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้านกระบวนแบบลดทอนรูปทรงและรายละเอียด ค่าเฉลี่ย 3.80 มาก และลำดับต่อมากระบวนแบบด้านจินตนาการ ความฝันเหนือจริง ค่าเฉลี่ย 3.27 ปานกลาง

3. ด้านทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และด้านเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา (ภาพที่ 5)

3.1 ช่วงเวลาที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2534 ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวข้องกับทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาลักษณะของการตกแต่ง ค่าเฉลี่ย 4.22 มาก และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาการตกแต่ง ค่าเฉลี่ย 4.18 มาก และลำดับต่อมาเกี่ยวกับสีสันทันและลักษณะพิเศษของน้ำเคลือบ และน้ำเคลือบ ค่าเฉลี่ย 3.94 มาก

3.2 ช่วงเวลาที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2544 ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวข้องกับทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาด้านการแสดงออกของรูปทรง และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาการขึ้นรูป ค่าเฉลี่ย 4.26 มาก และลำดับต่อมาเกี่ยวกับสีสันทันและลักษณะพิเศษของน้ำเคลือบ และน้ำเคลือบ ค่าเฉลี่ย 3.78 มาก

3.3 ช่วงเวลาที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2555 ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวข้องกับทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาด้านการแสดงออกของรูปทรง และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาการขึ้นรูป ค่าเฉลี่ย 4.84 มาก และลำดับต่อมาเกี่ยวกับลักษณะของการตกแต่ง และการตกแต่ง ค่าเฉลี่ย 3.54 มาก

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น ผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผามีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงตามแต่ละช่วงเวลา อันเนื่องจากปัจจัยหลายด้าน เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และเทคโนโลยี ที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัยแตกต่างกัน มีดังนี้

ด้านเนื้อหา ช่วงเวลาที่ 1 และช่วงเวลาที่ 2 ศิลปินมีการสร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน คือ เกี่ยวข้องกับ

ความรัก ความงาม ความประทับใจ และธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม ค่าเฉลี่ยในระดับมาก เนื่องจากเป็นช่วงแรกที่งานเครื่องปั้นดินเผาที่มีพื้นฐานมาจากงานหัตถกรรมเริ่มพัฒนาขึ้นเป็นงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งศิลปินใช้เนื้อหาการสร้างสรรค์เริ่มจากความรัก ความงาม ความประทับใจ ในความสวยงามของธรรมชาติที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป และศิลปินประทับใจจึงนำมาเป็นเนื้อหาหลักในการสร้างสรรค์ ก่อนที่ค่าเฉลี่ยลดลงในช่วงเวลาที่ 3 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตของคนในสังคมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การศึกษา การติดต่อสื่อสารกับต่างประเทศ เป็นต้น ที่เป็นทางเลือกให้ศิลปินนำมาเป็นเนื้อหาในการสร้างสรรค์ผลงานได้มากขึ้นกว่าเดิม

ด้านกระบวนแบบ เริ่มต้นงานเครื่องปั้นดินเผาที่มีพื้นฐานมาจากงานหัตถกรรม ซึ่งพื้นฐานมาจากภาชนะที่มีประโยชน์ใช้สอย เช่น แจกัน จาน ชาม ดังนั้นกระบวนแบบช่วงเวลาที่ 1 มีผลงานลักษณะประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด ต่อมาช่วงเวลาที่ 2 และช่วงเวลาที่ 3 จึงมีการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนแบบลดทอนรูปทรงและรายละเอียด ที่มีความหลากหลายและตอบสนองต่อการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินมากขึ้น

ด้านทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา สอดคล้องกับพื้นฐานเดิมของงานเครื่องปั้นดินเผาที่มาจากงานหัตถกรรม ดังนั้นช่วงเวลาที่ 1 ทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา ที่สำคัญคือ ความสวยงามจากสีสันทันของเคลือบ และวิธีการตกแต่ง ต่อมาช่วงเวลาที่ 2 และช่วงเวลาที่ 3 จึงมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการแสดงออกของรูปทรงซึ่งสามารถแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของศิลปิน และสอดคล้องกับเนื้อหาได้ง่ายและหลากหลาย

การอภิปรายผล

1. ทฤษฎีความคิดเฉพาะตน จากการศึกษาศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยจากข้อมูลสู่การสร้างทฤษฎี ผลการวิเคราะห์สามารถแบ่งรูปแบบงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาได้ 4 กลุ่ม (ภาพที่ 6) ผู้วิจัยพบว่ามี 3 กลุ่ม ที่มีลักษณะเป็นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างกัน คือ กระบวนแบบ แต่ยังคงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างเนื้อหา ทัศนธาตุและเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา โดยระหว่างผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาและ

กระบวนการแบบ ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการแบบที่สำคัญและมีความเชื่อมโยงกัน มีดังนี้

1.1 ผลงานเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มที่ 1 มุ่งเน้นการแสดงผลออกกระบวนการแบบประโยชน์ใช้สอย ส่วนใหญ่เนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาและเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เกี่ยวกับลักษณะการตกแต่ง สีเส้นและลักษณะพิเศษของน้ำเคลือบ กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่มีกระบวนการแบบนี้มีจำนวน 4 คน (ภาพที่ 7) ได้แก่ วันโชค กฤษภามหาสกุล, ประดิษฐ์ ศรีวิชยพันธ์, เสริมศักดิ์ นาคบัว และสมรักษ์ ปันตินุญ

1.2 ผลงานเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มที่ 2 มุ่งเน้นการแสดงผลออกกระบวนการแบบจินตนาการความฝันเหนือจริง ส่วนใหญ่เนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาและเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการแสดงผลออกทางรูปทรง กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่มีกระบวนการแบบนี้มีจำนวน 2 คน (ภาพที่ 7) ได้แก่ ศรีบรรณา ไชยสิทธิ์ และวิภู ศรีวิลาศ

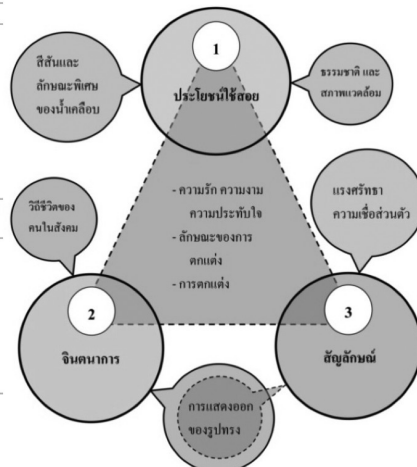
1.3 ผลงานเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มที่ 3 มุ่งเน้นการแสดงผลออกกระบวนการแบบสัญลักษณ์ ส่วนใหญ่เนื้อหาเกี่ยวกับแรงศรัทธาความเชื่อส่วนตัว บางส่วนเกี่ยวกับความรัก ความงาม ความประทับใจ ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาและเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการแสดงผลออกของ

รูปทรง กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่มีกระบวนการแบบนี้มีจำนวน 2 คน (ภาพที่ 7) ได้แก่ เวนิช สุวรรณโมลี และวศินบุรี สุภานิชวรภาชน์

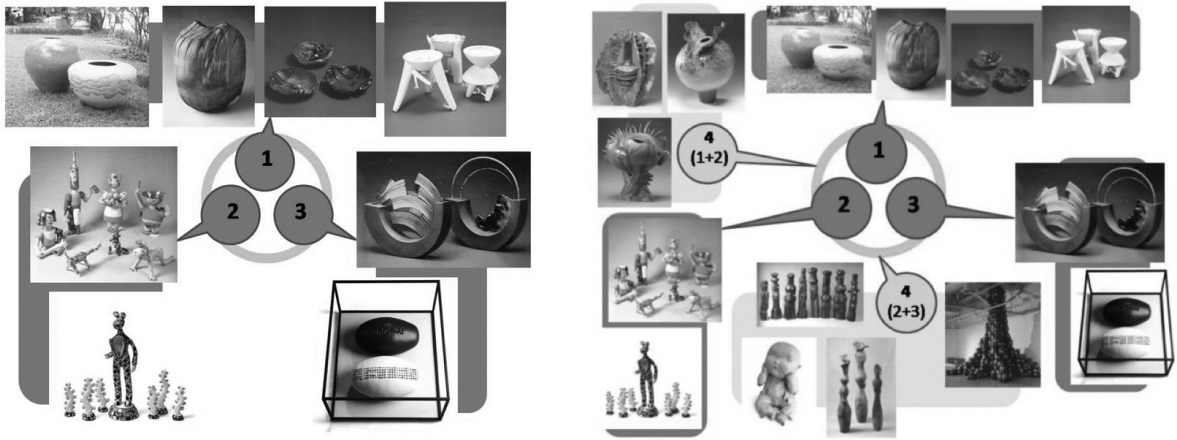
1.4 ผลงานเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มที่ 4 ส่วนใหญ่ มุ่งเน้นการแสดงผลออกกระบวนการแบบลดทอนรูปทรงและรายละเอียด มีความหลากหลายของเนื้อหา ส่วนใหญ่เนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ความงาม ความประทับใจ บางส่วนเกี่ยวกับแรงศรัทธาความเชื่อส่วนตัว วิถีชีวิตของคนในสังคม ธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาและเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการแสดงผลออกทางรูปทรงและการขึ้นรูปเป็นหลัก กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่มีกระบวนการแบบนี้มีจำนวน 7 คน (ภาพที่ 7) ได้แก่ วิโชค มุกดามณี, ภารดี พันธุภากร, วรวัฒน์ จันทรดี, สุโรจนา เศรษฐบุต, รัช รัชนิกร, สยมพร กาษรสุวรรณ และดุขฎี รักมณี

สิ่งสำคัญที่พบได้ในงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทยเป็นเนื้อหาการสร้างสรรค์ ผลงานส่วนใหญ่เกี่ยวกับความรัก ความงาม ความประทับใจในเชิงบวก ความสวยงามและเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สภาพแวดล้อมมากกว่าด้านอื่น ส่วนทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิควิธีการเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เป็นลักษณะการตกแต่ง ซึ่งมาจากพื้นฐานเดิมของเครื่องปั้นดินเผาแบบหัตถกรรมที่มีทักษะความชำนาญ ประณีต ซึ่งส่งต่อถึงศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยปัจจุบัน

หัวข้อ	รายละเอียด			
	รูปแบบที่ 1	รูปแบบที่ 2	รูปแบบที่ 3	รูปแบบที่ 4
เนื้อหา	1. ความรัก ความงาม ความประทับใจ 2. ธรรมชาติ และ สภาพแวดล้อม	1. ความรัก ความงาม ความประทับใจ 2. วิถีชีวิตของคน ในสังคม	1. แรงศรัทธา ความงาม 2. ความรัก ความงาม 3. วิถีชีวิตของคน ในสังคม 4. ธรรมชาติ และ สภาพแวดล้อม	1. ความรัก ความงาม ความประทับใจ 2. แรงศรัทธา ความเชื่อส่วนตัว 3. วิถีชีวิตของคน ในสังคม 4. ธรรมชาติ และ สภาพแวดล้อม
กระบวนการแบบ	1. ประโยชน์ใช้สอย	1. จินตนาการ	1. สัญลักษณ์	1. ลดทอนรูปทรงและรายละเอียด
ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา	1. สีเส้นและลักษณะพิเศษของน้ำเคลือบ	1. การแสดงออกของรูปทรง	1. การแสดงออกของรูปทรง	1. การแสดงออกของรูปทรง
เทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา	1. ลักษณะของการตกแต่ง	การตกแต่ง	การตกแต่ง	การตกแต่ง 2. ลักษณะทางธรรมชาติของเนื้อดิน 2. สีเส้นและลักษณะพิเศษของน้ำเคลือบ
เทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา	1. น้ำเคลือบ	1. การขึ้นรูป	1. การขึ้นรูป	1. การขึ้นรูป 2. การตกแต่ง 2. เนื้อดิน 2. น้ำเคลือบ

ภาพที่ 6 : ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่าง กระบวนการแบบ เนื้อหา ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทยของผู้วิจัย

ภาพที่ 7 : กลุ่มตัวอย่างผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย ตามทฤษฎีของผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะและแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ปัญหาและข้อเสนอแนะ การพัฒนาผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทยที่มีมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ปัจจัยภายนอก การเผยแพร่ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาออกจากสถาบันการศึกษา และศิลปินผู้สร้างสรรค์จัดขึ้นเองแล้ว ยังมีเวทีการจัดแสดงผลงานทางด้านศิลปะเครื่องปั้นดินเผาในระดับชาติที่มีการจัดอย่างสม่ำเสมอมีเพียงเวทีเดียว คือ การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ปัจจุบันจัดแสดงทุก 2 ปี และขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้รู้จักในวงแคบไม่แพร่หลาย

แนวทางการพัฒนา ควรจัดการประชาสัมพันธ์มากขึ้น และจัดให้มีเวทีการเผยแพร่ผลงานระดับชาติเพิ่มมากขึ้น หรือพัฒนาต่อยอดไปสู่การจัดงานระดับภูมิภาคอาเซียน หรือระดับนานาชาติ

1.2 ปัจจัยภายในผู้ที่สนใจในการสร้างสรรค์อยู่ในวงแคบส่วนใหญ่ไม่มีการสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากไม่สามารถดำรงชีพได้ในสถานาศิลปิน และกลุ่มคนผู้ที่สะสมหรือผู้ชื่นชอบศิลปะเครื่องปั้นดินเผาไม่แพร่หลายเหมือนการ

สะสมงานศิลปะแขนงอื่น เป็นปัจจัยส่งผลให้ศิลปินขาดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมเผยแพร่งานเครื่องปั้นดินเผาให้เป็นที่รู้จักแก่ศิลปินแขนงอื่น เพื่อใช้เครื่องปั้นดินเผาเป็นเทคนิคหรือสื่อที่ใช้ในการสร้างสรรค์เช่นเดียวกับ จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นต้น ซึ่งอาจได้ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาที่มีความน่าสนใจ ช่วยเผยแพร่ให้รับรู้ในวงกว้าง และช่วยกระตุ้นให้ผู้สะสมงานศิลปะอื่นหันมาสนใจสะสมงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผามากยิ่งขึ้น

2. แนวทางการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ การนำทฤษฎีทางการวิจัยที่ได้สู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาเฉพาะตน สำหรับผู้ที่สนใจสามารถวิเคราะห์ผลงานตนเองตามแบบประเมินมาตรฐาน 4 ด้าน ประกอบด้วยเนื้อหา กระบวนแบบ ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา สามารถนำไปพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานตามแนวทางทฤษฎี และพัฒนาต่อยอดเป็นแนวทางใหม่เฉพาะของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กมล คงทอง. (2537). *วิวัฒนาการศิลปะภาพพิมพ์ในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2503 จนถึง พ.ศ. 2536*. ปริญญาโทศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จักร ศิริพานิช. (2526). ผู้ออกแบบกับ CERAMIC. *การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ครั้งที่ 2* (หน้า 59-61). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์สี่. สุจิตร์.
- จักรพันธ์ วิลานีนีกุล. (2547). *พลังการวิจารณ์ : ทศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. (2533). *ประวัติศาสตร์ ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- พิพัฒน์ พงศ์ระพีพร. (2536). โรงเรียนประณีตศิลปกรรม โรงเรียนศิลปากร. “*รากเหง้า*” *มหาวิทยาลัยศิลปากร* (หน้า 15-21). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วศินบุรี สุพานิชวรภาชน์. (2545). โอ้ดิน. *การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 11* (หน้า 118-121). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. สุจิตร์.
- วิโชค มุกตมณีนี. (2548). *6 ทศวรรษ ศิลปกรรมร่วมสมัยในประเทศไทย 2486-2546*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สาธิต ชลชาติภิญโญ. (2547). ที่ว่างาม...งามนั้นประการใด. *การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 12* (หน้า 146-151). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. สุจิตร์.
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2546). *จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ : ว่าด้วยความพลิกผันของศิลปะจากประเพณีสู่สมัยใหม่และร่วมสมัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บ้านหัวแหลม.
- อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2547). ความแตกต่างระหว่างศิลปกรรมและหัตถกรรม. *การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 12* (หน้า 137-139). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. สุจิตร์.
- Koie Ryoji. (2008). The way of Japanese Ceramic Arts Inheritance: from past to future, *In The international symposium on "Management of Cultural Heritage : Concepts of International"* Ministry of Culture. The Fine Arts Department, (pp 1-16). Bangkok, Thailand.
- เสริมศักดิ์ นาคบัว. (2556, 27 มิถุนายน). ศาสตราจารย์เกียรติคุณ. สัมภาษณ์.
- ประดิษฐ์ ศรีวิชัยนันท์. (2556, 12 กันยายน). ผู้ก่อตั้งโรงงานแมริมเซรามิก. สัมภาษณ์.